

दैनिक

लुम्बिनी

निजी क्षेत्रबाट निरन्तर प्रकाशित पहिलो राष्ट्रिय दैनिक

हामी बोलेर मात्र
होइन पुर्‍याएर छाड्छौं

तपाईंको अत्यन्तै जरूरी चिठी एवं पार्सलहरू
नेपाल लगायत भारत र विश्वका
प्रमुख शहरहरूमा पठाउनु परेमा
हामीलाई सम्भन्हाइस्

सुपर काउन्टेरिक
कुरियर्स सर्भिस

ट्राफिक चोक हिमालयन
बैंकको साइड (सुर्‍य लाईफ इन्सोरेन्स भएको
भवन) फोन:- ०७१५४२५७१

वर्ष ३८ | अंक १८१ | बुटवल | २०८३ असार २२ गते, सोमबार

नेपाल संवत् ११४६ | Monday July 06, 2026

पृष्ठ ४

मूल्य रु. ६ मात्र

Lumbini

संविधान संशोधनको बारेमा हचुवाको भरमा चल्ल मिल्दैन : गगन

बुटवल । नेपाली कांग्रेसका सभापति गगनकुमार थापाले सरकारका मन्त्रीहरूले संवेदनशील विषयमा बेला बेलामा दिने गरेका अभिव्यक्तिप्रति आपत्ति जनाएका छन् ।

वर्तमान सरकारका सय दिनबारे पार्टी संयन्त्रको समीक्षा कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्ने क्रममा उनले चिन्ता गर्नुपर्ने विषयमा पनि सरकारका मन्त्रीहरूबाटै आपत्तिजनक विषयहरू बोल्ने गरेको बताए ।

‘अहिले पनि प्रदेशको नामहरूको बारेमा समस्या छ । मुद्दाहरू छन् नि त । यो विषयहरूको सन्दर्भ नबुझिकन यसलाई बढो हल्कासँग, अहिले जुन सरकारको म बेला बेलामा देख्छु, एउटा मन्त्रीले आउनुभएको छ एउटा कुरा बोलिदिनुभएको छ,’ सभापति थापाले थप व्याख्या गर्दै भने- ‘एउटाले एउटा थपिदिएको छ, अर्कोले एउटा ठोकिदिएको छ, अर्कोले एउटा खारेज गरिदिएको छ, त्यो सरकार सञ्चालन गर्ने दलकै साथीहरूको पनि फरक फरक कुराहरू आएको छ ।’

यस्ता संवेदनशील विषयहरूमा सरकार सञ्चालन गर्ने दलकै व्यक्तिहरूबाटै ध्यान नदिएको जिकिर गरे ।

‘यो सबै कुरा हेर्दा अर्को एउटा कुरा चिन्ता गर्नुपर्ने कुरा चाहिँ, संविधान बनाउने बेलाका हाम्रा नजान्नेहरू र संवेदनशीलताहरूलाई सरकार सञ्चालन गर्ने दलका साथीहरूले पटककै ध्यान दिनुभएको छैन, त्यसलाई छ्याल गर्नुभएको छैन ।’-थापाले भने ।

आफूहरू संविधान संशोधनको पक्षमा भएको तर यसलाई हचुवाको भरमा गर्दा एकैछिनमा आगो बाल्नसक्नेतर्फ उनले सरकारलाई सचेत गराए ।

‘हामी संविधान संशोधन गर्ने पक्षमा नभएको होइन । बकाइदा गर्नुपर्ने छ । पुनरावलोकन गर्नुपर्ने छ । तर यसरी होइन, यस्तो हचुवा पाराले होइन । यहाँ त एकैछिनमा आगो बल्छ,’ थापाले भने-‘अधिकारको विषय त्यतिबेलासम्म गौण हुन्छ, जतिबेलासम्म अधिकार प्राप्त भइरहेको हुन्छ । तर अधिकारको विषय चलाइयो भनेको बेलामा सबैभन्दा बढी महत्वपूर्ण विषय त्यतिबेला नै बन्छ । भाषाको विषय सबैभन्दा बढी महत्वपूर्ण विषय बन्छ । समावेशीताको विषय सबैभन्दा बढी महत्वपूर्ण विषय बन्छ ।’

सभापति थापाले विविधताहरूलाई सम्बोधन गर्ने विषय सबैभन्दा बढी महत्वपूर्ण हुने भन्दै जे मन लाग्यो त्यही पारामा नचल्ल आग्रह गरे ।

‘हाम्रा विविधतालाई सम्बोधन गर्ने विषय सबैभन्दा बढी महत्वपूर्ण हुन्छ । तर यी विषयहरूलाई बढो हल्का पाराले, म त भन्छु बढो लफको पाराले, जे मन लाग्छ, त्यही बोलिदिएको छ, जे मन लाग्छ त्यही गरिदिएको छ । यो अर्को एउटा चिन्ताको विषय हो ।’-उनले भने ।

क्रिकेट शहरमा

गाउँको भल्को दिने मौलिक घर

परम्परागत शैलीको नेपाली घरभित्र गाउँले तरकारी, गाउँले पोशाक र गाउँले कोसेली पसल सञ्चालन गरिएको छ । तीनवटै पसलमा नेपालका रैथाने र प्रांगारिक उत्पादन राखिएका छन् ।

टिआर शर्मा

बुटवल

आधुनिक डिजाइनका सिमेन्टेड घरहरूको घना बस्तीले विशाल क्रीकट शहर बनेको छ बुटवल । यस्तो घना क्रीकट वस्तीको एक छेउमा भर्खरै नेपालको ग्रामीण परिवेशको भल्को दिने परम्परागत नेपाली घर बनेको छ ।

माटो र गेरु रङको बाहिरी भित्तो, कालो काठका कलात्मक झ्याल-ढोका, ढालिएको छाना, चौडा बरन्डा तथा खुला आँगनले नेपाली गाउँको मौलिकता भल्काएको छ यो घरले । बुटवल रामनगरको गौतमबुद्ध सामुदायिक मुटु अस्पतालको पारिपट्टि शान्तिपथमा युवा उद्यमी समुन्द्र धिमरे क्षेत्रीले बनाएको यो घर आवासीय नभई नेपालका रैथाने कला, संस्कृति र परम्परा संरक्षण तथा ग्रामीण भेगका प्रांगारिक उत्पादन प्रवर्द्धन र बिक्रीका लागि बनाइएको हो । धिमरे प्रकृति, रैथाने सीप, कला, रैथाने उत्पादनका संरक्षक, गाउँ फर्कौं अभियान्ता र ग्रामीण पर्यटन प्रवर्द्धक हुन् । यहाँ धिमरेले गाउँको तरकारी, गाउँको पोशाक र गाउँको कोसेली गरी तीन थरिका पसल सञ्चालन गरेका छन् । पसल र घरमा गरी ५० लाख बढी लगानी भएको धिमरेले बताए । धिमरे स्वयंले भने यसलाई पसल नभनी नेपाली मौलिक कला, संस्कृति र परम्परा संरक्षण गर्ने संग्रहालय हो भन्छन् ।

त्यहाँ पसल बाहिर पनि नेपालका विभिन्न जातजातिले प्राचीन समयमा प्रयोग गर्ने गरेका मौलिक वस्तु, हस्तकला सामग्री, भाँडा कुँडा, लोपोन्मुख राउतेले बनाएका सामग्री, पोशाक, उपहार सामग्री आदि देख्न सकिन्छ । यस्तै पसलमा गाउँका तरकारी र फलफूल, हिमाली जिल्लाका दाल, गेडागुडी, सिस्नोको साग र पाउडर, सिन्की, गाँजा र अल्लोबाट बनेका महिला पुरुषका लागि अलग अलग रेडिमेड कपडा, भोला, ब्याग, पर्स, जुता, चप्पल आदि राखिएका छन् । गाउँको तरकारीमा ७७ जिल्लाकै रैथाने उत्पादन ल्याएर बिक्री र प्रवर्द्धन गर्ने उनको लक्ष्य छ ।

गाउँको कोशेलीमा राउटेदेखि नेपालका सबै आदिवासी जनजातिले बनाउने हस्तकलाका सामग्रीको संकलन, बिक्री र प्रवर्द्धन तथा अतिथिलाई उपहार दिने वस्तु विदेशबाट आयातित नभई स्वदेशी रैथाने सीप कलामा आधारित वस्तु दिने थिति बसाल्ने उनको अभियान छ । पसलमा ५ जना कर्मचारी र धिमरे दम्पतिले काम गर्छन् ।

सञ्चालनमा आएको तीन चार दिनमै गाउँले घर (पसल) हेर्न र घरसँगै फोटो खिच्न आउनेको भीड लाग्ने गरेको समुन्द्रले बताए । सर्वसाधारणसँगै समाजका विभिन्न क्षेत्रमा स्थापित व्यक्तित्वहरू आएर सकारात्मक प्रतिक्रिया र सुझाव दिइरहनु भएको छ ।-‘धिमरेले भने ।

बैँकर यम पुनले शहरको बिचमा गाउँको भल्को दिन मौलिक घरको फोटो सामाजिक सञ्जालमा देखेपछि खोज्दै आउँदा गज्जब लागेको प्रतिक्रिया दिए ।

‘भट्ट हेर्दा आवासीय घर होला भन्ने लागेको थियो, यहाँ आउँदा गाउँका उत्पादनको बजारीकरण र बिक्री पनि हुँदोरहेछ, यसले साँच्चिकै ग्रामीण अर्थतन्त्र चलायमान बनाउन योगदान दिन्छ,’ पुनले भने-‘यो घर

र पसल मात्र नभई नेपालका विभिन्न समुदाय, जातजातिका मौलिक परम्परा, कला संस्कृति, रैथाने वस्तु संरक्षण, प्रवर्द्धन गर्ने साभा थलो र नेपाली संग्रहालय जस्तो लाग्यो ।’

सात वर्ष वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा दुबईमा काम गर्दा युएई भौतिकरूपमा विकसित भए पनि प्रकृतिका दृष्टिले मुत भूमि (मरुभूमि) ठानेर आफ्नै देशमा केही गर्नुपर्छ भनेर नेपाल फर्किएको बताउँछन् धिमरे । ‘बुटवलको घना क्रीकट शहरमा गाउँले घर बनाउनुको उद्देश्य यहाँ व्यवसाय गरेर नाफा कमाउनु होइन, यो घर मार्फत गाउँलाई माया गरौं, गाउँ सुन्दर छ, गाउँमै भविष्य छ भन्ने सन्देश दिन खोजेको हुँ,’ धिमरेले भने-‘यो घर हेर्न आउनेहरूले जब गाउँका प्रांगारिक र स्वच्छ वस्तु, उत्पादन देख्छन्, उपभोग गर्छन् अनि उनीहरूलाई गाउँप्रति माया र सम्मान जल्छ र उनीहरू गाउँ फर्केर कृषि वा अन्य उद्यम गर्न प्रेरित हुन सक्छन् ।’

शहरमा मात्रै जनसंख्याको चाप र शहरमा मात्रै अवसर, रोजगारी छ भन्ने मान्यता बदल्न युवालाई गाउँमा उद्यम गर्न गाउँ फर्काउने आफ्नो मुख्य लक्ष्य भएको धिमरे बताउँछन् । ‘शहरमा हुर्केका पुस्तालाई ग्रामीण जनजीवन सिकाउने, गाउँका वनजंगल, रित्तिएका घर जग्गा, नदीनालाको सदुपयोग गरी आयआर्जन गर्न सकिन्छ, गाउँमा शान्तिपूर्वक बस्न, रमाउन सकिन्छ भन्ने सन्देश फैलाउन बुटवलको यो गाउँले घरले भूमिका खेल्नेछ,’ धिमरे भन्छन्-‘नयाँ पुस्ता र शहरका विद्यार्थीलाई ग्रामीण जनजीवन, ग्रामीण अर्थतन्त्र, सिकने सिकाउने र ग्रामीण जीवनलाई

ब्राण्ड बनाउँदै युवालाई गाउँ घरमै उद्यम गर्न प्रेरित गर्ने उद्देश्य छ ।’

बढ्दो शहरीकरण, आधुनिकरणले युवादेखि पाको उमेरसम्मका मान्छेमा चिन्ता, डिप्रेसन, आवेगको शिकार भएकाले उनीहरूलाई गाउँघरमा प्रकृतिसँग रमाएर ध्यान, योगामार्फत शान्ति दिलाउन गाउँमा फर्काउनुपर्ने समुन्द्रको तर्क छ ।

समुन्द्रले पाल्पाको तिनान गाउँपालिका ६ मा २० रोपनी जग्गा खरिद गरी गाउँको घर इको फार्म र रिसोर्ट पनि सञ्चालन गरेका छन् । रिसोर्टसँगै तरकारी, कफी, दालाचिनी, रुद्राक्ष खेती गरेका छन् । त्यसलाई बोटानिकल गार्डेनको रूपमा विकास गर्ने उनको लक्ष्य छ ।

गाउँमा बसाइँसराइले रित्तिएका घर जग्गा लिजमा लिएर होम स्टे र कृषि फार्म सञ्चालन गर्न सकिने र त्यहीँ शहरका विद्यार्थीलाई कृषि कर्म सिकाउन, पढ्दै कमाउँदै अभियानमा आबद्ध गराउन सकिने धिमरे औल्याउँछन् । हाल गाउँको घर (इको फार्म) नजिकै केही घर र जग्गा लिजमा लिई कफी, डल्ले खुसीनी, काउली, बन्दा, धनिया, क्याप्सिकमको व्यवसायिक उत्पादन र बिक्री सुरु गरेको धिमरेले बताए । धिमरेले रैथाने उत्पादनको प्रदर्शनी र बिक्रीका लागि बुटवलमा हरेक शनिबार खुल्लारूपमा खस्यौली बजार सञ्चालन गर्ने गरेका छन् । जहाँ करिब २५ उद्यमीका रैथाने उत्पादनका स्टल रहने गरेका उनले बताए ।

धिमरेले प्रकृति र पर्यावरण संरक्षण, सरसफाई र डढेलो नियन्त्रण जस्ता सामाजिक काम गर्न इको यात्री संस्थाको नेतृत्व पनि गरेका छन् ।

गुणस्तरीय शिक्षामा फड्को मार्दै भैरहवा

मोहम्मद हबिब

भैरहवा

व्यापार, पर्यटन र नेपाल-भारत सीमावर्ती गतिविधिका कारण लामो समयदेखि परिचित सिद्धार्थनगर नगरपालिका पछिल्ला वर्षहरूमा शिक्षा क्षेत्रको समेत महत्वपूर्ण केन्द्रका रूपमा स्थापित हुँदै गएको छ । उच्च साक्षरता दर, विद्यालय तथा उच्च शिक्षाका संस्थाको विस्तार, सूचना-प्रविधिमैत्री शिक्षण प्रणाली, निजी र सामुदायिक विद्यालयबीच बढ्दो गुणस्तरीय प्रतिस्पर्धा तथा स्थानीय सरकारको लगानीले नगरको शैक्षिक स्वरूप उल्लेखनीय रूपमा परिवर्तन गरेको छ । यही कारण आज सिद्धार्थनगर लुम्बिनी प्रदेशकै प्रमुख शैक्षिक गन्तव्यमध्ये एकका रूपमा चिनिन थालेको छ ।

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाको शिक्षा शाखाका तथ्याङ्कअनुसार नगरभित्र हाल ७६ वटा विद्यालय सञ्चालनमा छन् । तीमध्ये सामुदायिकतर्फ १० वटा माविसहित १७, धार्मिकतर्फ १३ र १ विद्याश्रम, निजी संस्थागततर्फ २५ माविसहित वटा विद्यालय रहेका छन् भने १२ विद्यालयले कक्षा ११-१२ सञ्चालन गरिरहेका छन् । सामुदायिकतर्फ १० हजार र संस्थागततर्फ १७ हजार

विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेका छन् । सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय दुवैले पछिल्ला वर्षहरूमा पूर्वाधार, शैक्षिक गुणस्तर र आधुनिक शिक्षण प्रणालीमा उल्लेखनीय सुधार गरेका छन् । राष्ट्रिय जनगणनाको पछिल्लो तथ्याङ्कअनुसार नगरको साक्षरता दर ८६.१२ प्रतिशत पुगेको छ, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा माथि हो । यसले शिक्षा पहुँच र जनचेतनाको स्तर दुवैमा सिद्धार्थनगरले हासिल गरेको उपलब्धि स्पष्ट पार्छ ।

नगरपालिकाका शिक्षा शाखा अधिकृत कृष्ण पोखरेलका अनुसार नगरपालिकाभित्रको शैक्षिक गुणस्तर र पूर्वाधार विकासमा उल्लेख्य सुधार भएको छ । सबै सामुदायिक विद्यालय र मदरसाका बाल विकासदेखि कक्षा ५ सम्मका विद्यार्थीलाई दिवा खाजा, सबै बालबालिकालाई निःशुल्क पाठ्यपुस्तक तथा छात्राहरूका लागि सेनिटरी प्याडको व्यवस्था मिलाइएको छ । आयस्रोत कम भएका विद्यालयको विद्युत महसुल भुक्तानी गर्नुका साथै आवश्यकता अनुसार शिक्षक दरबन्दी मिलान र तालिमको व्यवस्था हुने गरेको छ ।

विद्यालयहरूलाई प्रविधिमैत्री बनाउन इभिस प्रणालीमार्फत डिजिटल अभिलेखीकरण, सबै सामुदायिक माध्यमिक

विद्यालयमा स्मार्ट बोर्ड, ल्यापटप, प्रोजेक्टर र सिस्म क्यामेरा जडान गरी सुरक्षा र आधुनिक सिकाइ सुनिश्चित गरिएको सिद्धार्थनगर नगरपालिकाका प्रमुख ईस्तियाक अहमद खाले बताए । भौतिकतर्फ सबै माविमा कम्तीमा ४ कोठे पक्की भवन निर्माण भएका छन् । स्थानीय पाठ्यक्रम ‘हाम्रो सिद्धार्थनगर’ लागू गरिएको छ भने शिक्षालाई व्यवस्थित गर्न पञ्चवर्षीय नगर शिक्षा योजना कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । साथै, विद्यालय बाहिर रहेकाहरूलाई साक्षर बनाउन तथ्यांक संकलन, कक्षा ८ को परीक्षा व्यवस्थापन र राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड जस्ता खेलकुद प्रतियोगिताहरू नियमित रूपमा सञ्चालन भइरहेका उनको भनाइ छ ।

एक समय व्यापारिक गतिविधिका कारण मात्र चिनिने भैरहवा अहिले विद्यालय, क्याम्पस र व्यावसायिक शिक्षाका संस्थाहरूको केन्द्र बन्दै गएको छ । स्पन्देही क्याम्पस, युनिभर्सल कलेज अफ मेडिकल साइन्सेज (यूसीएमएस), पविलनवा कृषि क्याम्पस, आखाँ अस्पताल, प्राविधिक शिक्षालय, बहुमुखी क्याम्पसलगायतका उच्च शिक्षाका संस्थाले नगरलाई प्रदेशकै महत्वपूर्ण शैक्षिक केन्द्रको पहिचान दिलाएका छन् । चिकित्सा, कृषि, व्यवस्थापन, शिक्षा, मानविकी तथा अन्य विविध विषयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीका लागि सिद्धार्थनगर अहिले आकर्षक गन्तव्य बन्दै गएको छ । यहाँ अन्य पालिकाबाट पनि सयौंको संख्यामा अध्ययनका लागि विद्यार्थीहरू आउने गरेका छन् ।

नगरपालिकाले पछिल्ला वर्षहरूमा विद्यालय भवन निर्माण, कक्षाकोठा विस्तार, शुद्ध खानेपानी, शौचालय, कम्पाउन्ड, खेलमैदान तथा सूचना-प्रविधिम आधारित शिक्षण प्रणाली विस्तारमा निरन्तर लगानी गर्दै आएको छ । डिजिटल सिकाइ सामग्रीको प्रयोग बढेको छ । शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित तालिम, बालमैत्री सिकाइ वातावरण र विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षण विधिहरूलाई समेत प्राथमिकतामा राखिएको शिक्षा शाखाको भनाइ छ ।

» बाँकी ३ पेजमा

सम्पादकीय

किसानका पीडा

धनकुटाको छथर जोरपाटी गाउँपालिकाका मूला उत्पादक किसानले भाउ नपाएपछि रासायनिक विषादी छर्किए र यान्त्रिक हलो चलाएर मूला नष्ट गर्न थालेका छन् । उत्पादनको लागत समेत नउठ्ने भएपछि किसानले नष्ट गर्न थालेका हुन् ।

गोरखाको गण्डकी गाउँपालिका-८ घ्याल्चोकका देवेन्द्र भुजेलले उत्पादन गरेको भन्टा व्यापारीले प्रतिकेजी ५ रुपैयाँमा मात्र खरिद गर्ने भनेपछि सडकमै फालिदिएका छन् । व्यापारीले दिएको मूल्य प्रतिकेजी ५ रुपैयाँले उत्पादन लागत नउठ्ने भएपछि उनले सडकमै फालेका हुन् । गोरखा र धनकुटाका किसानको यो कथा अरु धेरै किसानसँग मेल खान्छ । आम्दानी गर्ने उद्देश्यले व्यवसायिक तरकारी खेती गरेका किसान अहिले समस्यामा पर्न थालेका छन् । किसानले उत्पादन लागत समेत उठाउन हम्मे पर्न थालेको छ ।

नेपालमा भारतीय तरकारी सहजै आएपछि यहाँका किसानको प्रतिस्पर्धा कमजोर भएको छ । भारतबाट उत्पादन लागत थोरै भएको तरकारी सस्तो मूल्यमा आइरहेको छ । सस्तो मूल्यमा तरकारी आउँदा उपभोक्तालाई सहज भए पनि नेपाली उत्पादनमा समस्या भएको छ । तरकारी उत्पादनले मूल्य पाउने ग्यारेण्टी नभएपछि किसान तरकारी खेतीबाट पलायन हुने जोखिम बढेको छ । दुई वर्षअघि चितवनका किसानले बन्दा गोभी खेतमै डोजर लगाइदिएका थिए । अहिले पनि चितवनका किसान बजार भाउको ग्यारेण्टी नहुँदा उत्पादन सडकमै फाल्नु पर्ने अवस्थामा छन् । उत्पादन भएको तरकारीको बजारको ग्यारेण्टी नहुँदा किसान खेतीपातीबाट पलायन हुने जोखिम बढेको छ । उत्पादन भएको किसानको तरकारीको बजार व्यवस्थापनमा सरकारले सहजीकरण गर्न सक्छ । उत्पादन लागत घटाउन उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था गर्न सक्छ ।

तर अर्थमन्त्री स्वर्णीम वाल्लेले अनुदानमा दुरुपयोग भएको भन्दै साना किसानले पाउने अनुदान कटौती गरेका छन् । यसपालीको बजेट ठूला किसानलाई पोस्ने र साना किसानलाई सेक्ने नीति लिएको यो सरकारबाट किसानले धेरै आशा गर्नु व्यर्थ हो । नेपालको ग्रामीण अर्थतन्त्र उकास्न र चलायमान बनाउन साना किसान पोस्ने बजेट ल्याउनुपर्ने हो । साना किसान लक्षित बजेट ल्याउँदा स्वरोजगार श्रृजना भई बैदेशिक रोजगारीमा जाने संख्या घटाउन सकिन्छ ।

बढ्दो उत्पादन लागत र बजार मूल्य स्थिर नहुँदा तरकारी खेतीबाट किसानलाई जोखिम बढेको छ । अरु खाद्य बालीको अवस्था पनि उस्तै छ । बाँदर र बेंदेलले बाली नालीमा जोखिम बढेको छ । खडैरी, हावाहुरी र अत्याधिक वर्षाले गर्ने नोकसानी एकातिर छँदैछ, वन्यजन्तुले खेतीपाती नष्ट गर्ने क्रम बढ्दो छ, किसानका समस्या चुलिदै छन् ।

उत्पादन भएको तरकारीलगायतका बालीको बजार ग्यारेण्टी गर्ने र बजारमा बित्री नहुँदाको अवस्थामा उत्पादन लागत राज्यले व्यहोर्ने नीति राज्यले लिनु आवश्यक छ ।

बेलायतको क्याम्ब्रिजमा नेपाली काव्य यात्रा

लन्डन । बेलायतको क्याम्ब्रिज सहरमा नेपाली काव्य यात्रा सम्पन्न भएको छ । बेलायतको समकालीन साहित्य प्रतिष्ठानको आयोजनामा क्याम्ब्रिजको ऐतिहासिक 'पार्क्स पिस'मा भएको उक्त यात्रामा लन्डन र क्याम्ब्रिजमा बसोबास गर्दै आएका साहित्यकारहरू सहभागी थिए ।

त्यस अवसरमा साहित्यकारहरू कृष्ण उपाध्याय, पोषेन्द्र सत्याल, लता गौतम, योगराज ढकाल, केशव पुडासैनी, चन्द्रमणि गौतम र कृष्ण बजगाईंले कवितावाचन गरेका थिए ।

नेपाली कविताका माध्यमबाट बेलायतमा रहेका

नेपालीलाई आफ्नो मातृभूमिको भाषा, संस्कृति र साहित्यसँग जोड्ने तथा नेपाली साहित्यलाई अन्तरराष्ट्रियस्तरमा फैलाउने उद्देश्यका साथ आयोजना हुँदै आएको काव्य यात्राको यो तेस्रो संस्करण हो ।

प्रतिष्ठानका अध्यक्ष कृष्ण बजगाईंले काव्य यात्रा बेलायतका विभिन्न सहरमा आयोजना गरिने र काव्य यात्रामा वाचित कविताहरूको सङ्ग्रह प्रकाशन गरिने जानकारी दिए ।

विश्वको जुनसुकै कुनामा पुगे पनि नेपाली भाषा र साहित्यको उन्नयन सबैको दायित्व भएको उनले बताए ।

सहकारी : विश्वास, विकास र समृद्धिको आधार

दयाराम पण्डित

जब सदस्यको हितलाई केन्द्रमा राखेर नीति, विधि र प्रविधिमैत्री ढंगले सहकारी सञ्चालन हुन्छ, तब त्यो संस्था समुदायको आशा, विकास र समृद्धिको केन्द्र बन्न सक्छ । त्रिवेणीको यात्रा त्यसैको जीवन्त प्रमाण हो । आजको आवश्यकता सहकारीप्रति निराशा फैलाउनु होइन, राम्रो सहकारीको अभ्यासलाई सुदृढ गर्दै आर्थिक रूपमा सक्षम, सामाजिक रूपमा उत्तरदायी र आत्मनिर्भर समुदाय निर्माण गर्नु हो ।

पछिल्ला वर्षहरूमा नेपालमा सहकारी क्षेत्र धेरै चर्चा र विवादको विषय बन्यो । केही सहकारी संस्थामा देखिएका वित्तीय अनियमितता, बचतकर्ताको रकम दुरुपयोग, सञ्चालक कर्मचारीहरूको गैरजिम्मेवार व्यवहार तथा ठगीका घटनाले समग्र सहकारी अभियानप्रति नागरिकको विश्वास कमजोर बनाएको छ । कतिपयले सहकारीलाई ठगी गर्ने माध्यमका रूपमा चित्रित गर्न थालेका छन् । तर केही व्यक्तिको गलत क्रियाकलापका आधारमा सम्पूर्ण सहकारी आन्दोलनलाई दोष दिनु न्यायोचित हुँदैन । नेपालभर हजारौं सहकारी संस्थामध्ये धेरै संस्था आज पनि इमानदारितापूर्वक सदस्यको जीवनस्तर उकास्न, स्थानीय अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन र समुदायको विकासमा योगदान पुर्‍याउन निरन्तर सक्रिय छन् ।

बाजुरा जिल्लाको त्रिवेणी बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड यस्तै सफल संस्थामध्ये एक हो । २०५८ सालमा स्थापना भएको यो संस्था आज २५ वर्ष पूरा गर्दै जिल्लाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासको महत्वपूर्ण साभेदार बनेको छ । सहकारी भनेको केवल बचत र ऋणको कारोबार गर्ने संस्था मात्र होइन, समुदायको विकास, आत्मनिर्भरता र सामाजिक रूपान्तरणको माध्यम पनि हो भन्ने तथ्य त्रिवेणीले आफ्नो कार्यबाट प्रमाणित गरेको छ ।

सहकारीको मूल मर्म भनेको सानो-सानो पुँजी, श्रम र सीपलाई एकीकृत गरी सामूहिक समृद्धिको आधार निर्माण गर्नु हो । एक व्यक्तिले एक्लै गर्न नसकेको काम सामूहिक प्रयासबाट सम्भव हुन्छ भन्ने दर्शन सहकारी आन्दोलनको आधार हो । बाजुराजस्तो दुर्गम जिल्लामा आर्थिक अवसर सीमित छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पहुँच अझै पनि सबै गाउँसम्म सहज छैन । यस्ता परिस्थितिमा स्थानीय नागरिकको बचतलाई सुरक्षित गर्दै उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्ने माध्यमका रूपमा सहकारीको भूमिका भन्नु महत्वपूर्ण हुन्छ ।

त्रिवेणी सहकारीले आफ्नो स्थापनाकालदेखि नै यही सिद्धान्तलाई आत्मसात् गर्दै आएको देखिन्छ । द्वन्द्वकालको कठिन समयमा स्थापना भएको संस्थाले केवल आर्थिक कारोबारमा सीमित नरही स्थानीय समुदायका आवश्यकतासँग जोडिएर काम गर्‍यो ।

सञ्चार सुविधा अभाव भएको बेला पीसीओ सेवा सञ्चालन गरेर नागरिकलाई बाहिरी संसारसँग जोड्ने काम गर्‍यो । सरसफाइ र वातावरण संरक्षणको चेतना कमजोर भएको समयमा ठोस फोहोर व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गर्‍यो । विद्युत् सेवा संकटमा परेको बेला जलविद्युत् व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्‍यायो ।

यस्तो गतिविधिले सहकारी समुदायको अभिन्न साथी बन्न सक्छ भन्ने उदाहरण प्रस्तुत गरेको छ ।

सहकारीको सबैभन्दा ठूलो सफलता भवन निर्माण, सम्पत्ति विस्तार वा आर्थिक सूचकाङ्क मात्र होइन, सदस्यको जीवनमा आएको सकारात्मक परिवर्तन हो । कुनै किसानले सहकारीबाट ऋण लिएर कृषि व्यवसाय विस्तार गर्न सफल हुनु, कुनै महिलाले आफ्ना छोराछोरीलाई उच्च शिक्षा दिन सक्नु, कुनै युवाले स्वरोजगार सिर्जना गरेर रोजगारदाता बन्नु नै वास्तविक सफलता हो । सहकारीको प्रभाव सदस्यको बैंक खातामा मात्र होइन, उसको जीवनशैली, सोच, आत्मविश्वास र सामाजिक हैसियतमा पनि देखिनुपर्छ ।

त्रिवेणी सहकारीसँग यस्ता सयौं प्रेरणादायी कथा छन् । सानो लगानीबाट व्यवसाय शुरु गरेर सफल उद्यमी बनेका सदस्य, कृषि उत्पादनबाट आत्मनिर्भर बनेका किसान, ऋण सुविधाको उपयोग गरेर छोराछोरीलाई उच्च शिक्षा दिलाएका अभिभावक तथा स्वरोजगार सिर्जना गरेका युवाहरू सहकारी आन्दोलनका वास्तविक उपलब्धि हुन् । यस्ता कथाले सहकारीले केवल पैसा दिन्छ भन्ने होइन, अवसर दिन्छ भन्ने सन्देश दिन्छन् ।

आजको युगमा सहकारीको सफलता केवल पुँजीको आकारले निर्धारण हुँदैन । सुशासन, पारदर्शिता, प्रविधि प्रयोग, उत्तरदायित्व र सदस्यप्रतिको जवाफदेहिताले यसको भविष्य निर्धारण गर्छ । सहकारी संस्थाले नियमित लेखापरीक्षण, सदस्यलाई सही सूचना उपलब्ध, वित्तीय अनुशासन कायम र निर्णय प्रक्रियामा सदस्यको सहभागिता सुनिश्चित गर्नुपर्छ । सहकारीमा विश्वास कायम राख्ने एकमात्र उपाय भनेको पारदर्शी व्यवस्थापन हो ।

त्रिवेणी सहकारीले आगामी वर्षका लागि तयार गरेको रणनीतिक योजना पनि आशावादी देखिन्छ । सदस्य विस्तार, कृषि तथा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी, डेरी उद्योग, मिनरल वाटर उद्योग, कृषि उपज संकलन केन्द्रलगायतका योजनाले स्थानीय अर्थतन्त्रलाई थप चलायमान बनाउन सक्छन् । विशेष गरी कृषि र उद्यमशीलतामा आधारित लगानीले गाउँमै रोजगारी सिर्जना गर्ने सम्भावना बढाउँछ । युवाहरू विदेशिन बाध्य हुने अवस्थालाई कम गर्न पनि यस्ता कार्यक्रम प्रभावकारी हुन सक्छन् ।

नेपालको सीविधानले परिकल्पना गरेको तीनखम्बे अर्थनीतिमध्ये सहकारी क्षेत्र एक महत्वपूर्ण आधार हो । सरकार र निजी क्षेत्रसँगै सहकारीलाई आर्थिक विकासको साभेदारका रूपमा हेरिएको छ । तर यो भूमिका प्रभावकारी बनाउन सहकारीहरू आफैँ पनि जिम्मेवार बन्न आवश्यक छ । नीति, विधि, प्रविधि र

सुशासनलाई आत्मसात् नगरी सहकारी अभियान सफल हुन सक्दैन । सदस्यको विश्वास नै सहकारीको सबैभन्दा ठूलो सम्पत्ति भएकाले त्यसको संरक्षण पहिलो प्राथमिकता हुनुपर्छ ।

आज जब सहकारी क्षेत्र आलोचनाको घेरामा छ, त्यही बेला त्रिवेणीजस्ता संस्थाहरूले सकारात्मक उदाहरण प्रस्तुत गरिरहेका छन् । यस्ता संस्थाका सफल अभ्यासलाई उजागर गर्नु आवश्यक छ, ताकि समाजले सहकारीको उज्यालो पक्ष पनि देख्न सकोस् । खराब अभ्यासलाई कारबाही गर्दै राम्रो अभ्यासलाई प्रोत्साहन गर्नु नै सहकारी क्षेत्र सुधारको सही बाटो हो ।

सहकारी भनेको गरिबको बैंक, किसानको साथी, युवाको अवसर र समुदायको शक्ति हो । सही नेतृत्व, इमानदार व्यवस्थापन र सदस्यको सक्रिय सहभागिता भए सहकारी आर्थिक समृद्धिको बलियो आधार बन्न सक्छ । बाजुराको त्रिवेणी बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाले २५ वर्षको यात्रामा यही सन्देश दिएको छ ।

आज त्रिवेणी बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था बाजुराको एक सशक्त वित्तीय संस्थाको रूपमा स्थापित भएको छ । संस्थामा २,३०० भन्दा बढी शेयर सदस्य आबद्ध छन् । फरुद ४,९०० बचतकर्ता रहेका छन् । करोडौं रुपैयाँको बचत, ऋण तथा लगानी परिचालन भइरहेको छ ।

संस्थाले साना किसान, व्यापारी, कर्मचारी, महिला समूह, युवा उद्यमी तथा स्वरोजगार बन्न चाहने व्यक्तिहरूलाई सहज ऋण उपलब्ध गराउँदै आएको छ । धेरै परिवारको आर्थिक अवस्था सुधार गर्न यसले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ ।

संस्थाका अध्यक्ष शेरबहादुर रावल भन्छन्, 'हामीसँग २५ वर्षको अनुभव छ । यो सहकारी विशिष्ट प्रकृतिको संस्था हो । अब हामी लक्ष्य कार्यक्षेत्रभित्रका प्रत्येक घरमा कम्तीमा एक सदस्य बनाउने र सहकारीलाई समृद्ध बाजुराको अभियानसँग जोड्ने हो ।'

अन्ततः सहकारीलाई केवल ऋण लिने र बचत गर्ने थलोका रूपमा होइन, साभा सपना पूरा गर्ने संस्थाका रूपमा बुझ्नुपर्छ । जब सदस्यको हितलाई केन्द्रमा राखेर नीति, विधि र प्रविधिमैत्री ढंगले सहकारी सञ्चालन हुन्छ, तब त्यो संस्था समुदायको आशा, विकास र समृद्धिको केन्द्र बन्न सक्छ । त्रिवेणीको यात्रा त्यसैको जीवन्त प्रमाण हो । आजको आवश्यकता सहकारीप्रति निराशा फैलाउनु होइन, राम्रो सहकारीको अभ्यासलाई सुदृढ गर्दै आर्थिक रूपमा सक्षम, सामाजिक रूपमा उत्तरदायी र आत्मनिर्भर समुदाय निर्माण गर्नु हो । यही मार्गले समृद्ध बाजुरा र समृद्ध नेपालको सपना साकार पार्न सकिन्छ ।

समाचारपत्रबाट

ग्यास्ट्राइटिस: यसरी गर्नुहोस् नियन्त्रण

पछिल्लो समय स्वादलाई ध्यान दिई स्वास्थ्यलाई ध्यानमा नराख्दा ग्यास्ट्राइटिसको समस्या बढ्दै गएको पाइन्छ ।

अत्यधिक मात्रामा तयारी खानेकुराको प्रयोगले ग्यास्ट्राइटिसको समस्या बढ्दै गएको चिकित्सकहरू बताउँछन् ।

पेट तथा कलेजोरोग विशेषज्ञ डा. विधाननिधिश पौडेल कोक, फ्यान्टा, डिउजस्ता पेय पदार्थ, चिया, कफी, चुरोट, सुतीजन्य पदार्थ, तारेको र चिल्लो खानेकुराको अत्यधिक प्रयोगले पछिल्लो समय ग्यास्ट्राइटिसको समस्या बढेको बताउँछन् ।

लामो समय खाली पेट बस्नु, मैदाजन्य खानेकुरा, रक्सी, चुरोट, अमिलो फलफूल, तथा एउटै तेलमा बारम्बार पकाइएको खानाले पेटमा एसिड बढाएर ग्यास्ट्राइटिसलाई भन्नु बिगानै गर्छ ।

ग्यास्ट्राइटिस बढाउने मुख्य खानेकुराहरू यस प्रकार छन्: चिल्लो र तारिएका खानेकुरा: धेरै तेलमा तारिएका समोसा, पकौडा र एउटै तेल बारम्बार प्रयोग गरी पकाइएका खानेकुराले ग्यास्ट्राइटिसको जोखिम बढाउँछन् ।

अमिलो र साइट्रस फलफूल: कागती, सुन्तला, निबुवा र भोगटे जस्ता अमिलो फलफूलका साथै टमाटरले पनि पेटमा एसिडको मात्रा बढाएर समस्या निम्त्याउन सक्छ ।

मसलेदार र पिरो खाना: धेरै खुर्सानी, गरम मसला र कडा खालका मसलाको प्रयोगले पेटको भित्री भाग सुनिन्ने

र पोल्ने गर्दछ ।

जंक फुड र प्याकेट फुड: चाउचाउ, बिस्कुट र अन्य तयारी खानेकुरामा प्रयोग गरिने 'प्रिजर्भेटिभ' र रसायनले पाचन प्रक्रियामा असर पुर्‍याउँछन् ।

मैदाजन्य परिकार: मैदाबाट बनेका खानेकुरा पचाउन गाह्रो हुने भएकाले यसले पेट फुल्ने र ग्यास्ट्राइटिस बढाउने गर्दछ ।

दूधको चिया र कफी: चियापत्ति धेरै हालेर उमालिएको कडा चियामा हुने निकोटिन र कफीमा हुने क्याफिनले ग्यास्ट्राइटिसलाई थप बल्भ्माउँछ ।

पानीको मात्रा: प्रतिघण्टा एक गिलास पानी पिउने बानी बसाल्नुहोस् ।

नियमित व्यायाम: बिहान मर्मिङ वाक, योग, वा अन्य शारीरिक व्यायाम गर्नुहोस् ।

तनाव व्यवस्थापन: तनाव कम लिनुहोस् र पर्याप्त सुत्नुहोस् ।

खाना खाने तरिका: खाना चपाएर खानुहोस् र खाना खाइसकेपछि केही बेर हिँडडुल गर्नुहोस् ।

स्वास्थ्य खबरबाट

धूम्रपान र मद्यपान: चुरोट र रक्सीको सेवनले पेटको फिल्लिलीलाई कमजोर बनाउँछ, जसले गर्दा ग्यास्ट्राइटिस र पछि अल्सरको जोखिम समेत बढ्छ ।

रयास्ट्रिटिस हुनबाट बच्ने उपायहरू: समयमै खाना: हरेक दिन निश्चित समयमा खाना खानुहोस्। लामो समयसम्म खाली पेट नबस्नुहोस् ।

स्वस्थ आहार: हरियो सागसब्जी, सलाद, र ताजा फलफूल खानुहोस् ।

बारुपर्ने खानेकुरा: धेरैपिरो, चिल्लो, तारेको, भुटेको, र प्रशोधित जंक फुड नखानुहोस् ।

